

Egy férfi a nőkért

A korábban Svédországban, jelenleg Spanyolországban élő, bántalmazó férfiakkal foglalkozó pszichoterapeutát, Szil Pétert arra kértük, vesse össze a magyarországi feminizmust és a női esélyegyenlőség politikát nemzetközi tapasztalataival.

Hogyan kezdett foglalkozni bántalmazó férfiakkal?

1974-ben, 23 évesen hagytam el Magyarországot. Válságban volt az életem, politikai menekültként mentem el, magam mögött hagyva egy teljesen szétrobbant házasságot. Kalandos disszidálás volt, menekülés, útlevel és minden egyéb nélkül, s végül Svédországon kötöttem ki. Nem én választottam, hanem ott kaptam menedékjogot. Szerencsém volt, mert egy esélyegyenlőségre érzékeny, feminista társaságba kerültem. Nehéz volt nem feltenni magamnak a kérdést, hogy akkor hogy is van ez: ha én magamat becsületes férfinak tartom, akkor melyek azok a magatartások, amelyeket el kell ítélnem.

Meg lehet változtatni a mélyen rejtőző sztereotípiákat? Mi ennek a leghatékonyabb módja?

Pszichoterápiás tevékenységemben arra helyezem a hangsúlyt, hogy az egyenlőtlen helyzet megváltoztatásához az esélyegyenlőtlenebb felet kell megerősíteni. Bántalmazó férfiak terápiájával is foglalkozom, de a munkám nagyobb részét mégis az teszi ki, hogy a nőket erősítsem. Mielőtt eljön hozzám egy pár, legtöbbször a nők jönnek, hogy problémájuk van a párjukkal. Ilyenkor először megpróbálom a férfit is bevonni a terápiaiba.

Nyilván a férfiaknak sem jó ez a helyzet.

Azzal kell megfogni a férfiakat, hogy mi az, amitől ők tényleg férfiak. Annak idején Svédországban talán azért is kaptam rá erre a témára, mert nekem is bántalmazó apám volt. Nem értettem, hogyan lehet, hogy valaki 18 évig nem képes elmenni egy házasságból, amikor 2 perc után tudja, hogy az élete legnagyobb baklövése, amit csinál. A mamám egyszer el is mondta nekem, hogy én azért jöttem a világra, mert hátha egy új gyerekkel meg lehet az apámat szelídíteni. Nevet változtattam 1971-ben, nemcsak politikai okokból. Amikor a mamám elvált, 11 éves voltam, és az első kérdésem az volt, hogy akkor most ugye visszaveszi a lánykori nevét. Ehhez képest leélte az egész életét a férje nevében. Kamaszkoromban József Attilát faltam, akinek van egy háromsoros töredéke. „És testem végül megbetegedett, mert férfi vagyok, s nem tudja senki, még magam sem, hogy mennyit szenvedek”. Azon gondolkodtam, mit is akar azzal mondani József Attila, hogy az ember férfi, és ettől megbetegszik. Már Svédországban kaptam választ, hogy a férfiszerepnek igenis vannak hátrányai. Az első komoly kutatásom a férfiszerep mint egészségügyi rizikó vizsgálata volt, aminek komoly statisztikai alapja van.

Amikor Svédországból Spanyolországba költöztünk a családommal, úgy éreztem, hogy 20 évet visszamentem az időgépben. Most Magyarországon újra van egy olyan érzésem, hogy 15 évet megint visszamentem. Itt egy női politikus is szégyenli feministának vallani magát. Gyakran úgy tűnik, hogy én vagyok a legoptimistább. Lehet, hogy azért, mert én végigcsináltam Svédországot, aztán Spanyolországot, és láttam, hogy 15 év alatt mi minden történhet.

A törvényhozásnak pontosan az a dolga, hogy megváltoztassa a közgondolkodást. Nem akkor vezetjük be a biztonsági övet az autóban, amikor már minden autóst meggyőztünk a helyességéről, és magától bekapcsolja, hanem bevezetjük és megbüntetjük őket keményen, ha nem csatolják be.

Hogyan viszonyulnak a nők a hagyományos nemi szerepekhez? Én úgy látom, hogy nincs női szolidaritás sem a prostituáltakkal, sem a családon belüli erőszak áldozataival szemben.

Mivel családterápiával is foglalkozom, tudom, hogy a nők a lelkük mélyén tudják, hogy ez a felállás senkinek nem lehet jó. A legtöbb kapcsolatban a nő tudja, hogy milyen például kedv nélkül szeretkezni. Ugyanakkor rengeteg mácsó tévhit van jelen a köznyelvben és a köztudatban. A nőket például zsarolják azzal az általánosan elfogadott képzetrel, hogy minden nő prostituált, mondván, hogy a nők érdekből házasodnak, gazdasági előnyökért kedvesebbek a férjükkel. Nem véletlen, hogy a radikális feminizmusnak az egyik sarkköve a gazdasági függetlenség.

Svédországban hogyan sikerült keresztülverekedni a prostitúció elleni törvényt?

Az egész egy paradigmaváltás előzte meg a törvényhozásban. Mielőtt ez a törvény átment volna, már létezett esélyegyenlőségi törvény és így tovább. Másrészt a 40 évig hatalmon lévő szociáldemokrata (nem úgynevezett harmadik utas, hanem tényleg baloldalinak nevezhető) kormány ideje alatt sok ilyen törvény született, például a gyerekbántalmazás és a családon belüli erőszak elleni törvény. Egész egyszerűen nem lehetett éppen ebben a kérdésben nem tenni valamit, és nem volt nagy ellenállás a társadalomban sem. Magyarországon azt látom, hogy olyan gátlástalanok a prostitúciót támogatók, és annyira tudatában vannak annak, hogy az égadta világon senki őket ezért morálisan nem fogja elítélni, hogy még csak nem is cinikusak. Svédországban, ha valaki kiállt volna a prostitúció megvédésére, azzal igen komoly morális megvetést váltott volna ki. Svédországban a pornográfia elleni küzdelem összekapcsolódott a prostitúció elleni fellépéssel. Betlen Anna például azt mondja – nagyon találóan –, hogy a pornográfia a prostitúció marketingje, amellyel én egyetértek, de megnehezíti a helyzetet, hogy ha Magyarországon ezt összekapcsoljuk, mindenki a szólásszabadság témáját veti fel, ami szerintem nem ide tartozik.

Az EU mennyiben befolyásolja a tagállamok esélyegyenlőségi politikáját?

Egyes országok visszahúzzák e kérdésekben az uniót. Ugyanakkor Svédország egyike azoknak az országoknak, amelyek utoljára kerültek be az EU-ba, és Svédország továbbra is egyedül érzi magát az EU-ban az esélyegyenlőség vagy például a prostitúció kérdésében. Dánia épp az ellenkező állásponton van. Dániában a prostitúció legális. Svédországban az az álláspont, hogy kényszerből mennek prostituálnak a nők. És ettől már eleve más a törvény meghatározása. Ugyanis ha kényszer, akkor erőszakra van szó, ha pedig erőszak, akkor üldözendő. Norvégia félúton van a kettő között. A prostitúció visszaszorításán dolgozik, de nem a kliensek büntetésének koncepciójával. Elsősorban a prostituáltak szociális helyzetén kívánnak javítani. A finnek a svéd modell bevezetését fontolgatják.

Svédországban a prostituált nem büntetendő, hanem a szolgáltatást igénybe vevő klienst büntetik.

Igen, tehát ilyen módon a New York-i egyezményt teljesítik. Azzal a változattal, hogy ha valaki megszegi ezt a törvényt, akkor a prostituáltat áldozatnak tartják, és a kliens az elkövető, a büntetendő. Svédországban a prostitúció elleni törvénynek pontos neve van, „szexvásárlási törvénynek” hívják. Magyarországon is fontos lenne ráállni egy hosszú távú közvélemény formálásra, kidolgozni egy terminológiát, ami nevével nevezi a dolgokat.

Bódis Enikő